

УДК 330.322+33(447)

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.198.37-41>

Дяченко М.І.

кандидат сільськогосподарських наук

Уманський національний університет садівництва

Diachenko Mikola

PhD in Agricultural Sc.

Uman National University of Horticulture

<https://orcid.org/0000-0003-4997-5020>

ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ – ДЖЕРЕЛО КОШТІВ ДЛЯ ВІДБУДОВИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

У статті розглянуто теоретичні основи категорії прямого іноземного інвестування, виявлено їх характерні особливості. Визначено, що залучення інвестицій які мають місце в умовах економічної нестабільності спричинені війною, визначають виняткове значення для становлення та розвитку підприємств в Україні. Встановлено, що майже 91% компанії Асоціації планують і надалі працювати на ринку країни, а 55% збираються хоча із побоюванням інвестувати кошти в аграрну сферу України.

Зазначено, що важливим напрямком є питання удосконалення правової та організаційної бази для все більшого залучення як вітчизняних так і зарубіжних інвесторів; покращення демографічних показників; поліпшення інвестиційної інфраструктури; скорочення масштабу корупції в органах самоврядування; забезпечення розвитку аграрного сектору країни.

Аналіз інвестиційної діяльності показує, що для залучення інвестицій для розвитку діяльності аграрних підприємств виникають проблеми недостатньої привабливості як для внутрішніх так і зовнішніх партнерів.

Встановлено, що на сьогодні недостатньо працюють розроблені соціальні програми фінансової підтримки фермерів, не повністю на них діють гранові та пільгові програми. Тому невирішеність цих питань залишається однією з найбільших проблем соціально-економічного розвитку країни. Разом з тим, одним з важливих завдань Уряду України є податкова система, яка вимагає зменшення податкового навантаження на виробників сільськогосподарської продукції.

Перспективи подальших досліджень мають бути ключовими напрямками в процесі відновлення зруйнованої інфраструктури країни направлених на розробку стратегічних засад та для формування сприятливого інвестиційного клімату. Саме прийнятий Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» направлений, перш за все, на стимулювання залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій шляхом спрощення вимог для інвестиційних проєктів та створення сприятливих умов для залучення більшого числа інвесторів в Україну.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційна політика, інвестиційні прогнози, інвестиційні проєкти.

ATTRACTING INVESTMENTS IS A SOURCE OF FUNDS FOR REBUILDING THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

The article examines the theoretical foundations of the category of direct foreign investment, reveals their characteristic features. It was determined that the attraction of investments that take place in the conditions of economic instability caused by the war, determines the exceptional importance for the establishment and development of enterprises in Ukraine. It was established that almost 91% of the Association's companies plan to continue working on the country's market, and 55% are going to invest in the agricultural sector of Ukraine, albeit with apprehension.

It was noted that an important direction is the issue of improving the legal and organizational framework for increasing attraction of both domestic and foreign investors; improvement of demographic indicators; improvement of investment infrastructure; reducing the scale of corruption in self-government bodies; ensuring the development of the country's agricultural sector.

The analysis of investment activities shows that in order to attract investments for the development of agricultural enterprises, there are problems of insufficient attractiveness for both internal and external partners.

It has been established that the developed social programs for financial support of farmers are not working well today, and the special and preferential programs are not fully effective. Therefore, unresolved issues of these issues remain one of the biggest problems of socio-economic development of the country. At the same time, one of the important tasks of the Government of Ukraine is the tax system, which requires a reduction of the tax burden on producers of agricultural

products.

Prospects for further research should be key directions in the process of restoring the destroyed infrastructure of the country aimed at the development of strategic foundations and for the formation of a favorable investment climate. The adopted Law of Ukraine "On State Support of Investment Projects with Significant Investments in Ukraine" is aimed, first of all, at stimulating the attraction of domestic and foreign investments by simplifying the requirements for investment projects and creating favorable conditions for attracting more investors to Ukraine.

Keywords: investments, investment attractiveness, investment policy, investment forecasts, investment projects.

JEL classification: E22, O29

Постановка проблеми. Розглядаючи питання залучення інвестицій в українську економіку попри ризики війни є побоювання щодо подальшого залучення іноземних інвестицій через слабку судову систему, тіньову економіку, неефективність системи оподаткування, часті зміни в законодавстві, корупції тощо. Але без подальшого інвестування буде досить важко розраховувати та ефективно функціонування підприємств, робота банківської системи. Надходження інвестицій в Україну дозволяє реалізувати великі технологічні проекти, краще використовувати наявний ресурсний потенціал, модернізувати технологічну базу. Тому на всіх рівнях повинна бути здійснена переоцінка інвестиційних проектів з метою привабливості інвестицій. Кожен потенційний інвестор зареєструвавшись на платформі зможе отримати вичерпну інформацію щодо можливості інвестувати в конкретні проекти та отримати певні вигоди від вкладень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Забезпечення тривалої стабільності економіки України вимагає проведення структурних змін як у економічній, так і в соціальній сфері країни. Ці зміни позитивно вплинуть на соціально-економічний розвиток України та на ресурсно-промисловий потенціал в цілому. Завдяки комплексному підходу державних органів влади та партнерів щодо залучення в українську економіку іноземних інвесторів Саме досліджуванням цих питань займаються провідні фахівці, вчені, зокрема: Я. Винокуров, О. Гуйман, В. Кононенко, Л. Кондратенко, Т. Омельченко, О. Олійник, Л. Панкова, С. Харук, А. Шевчишин, Д. Шварц. та багато інших. Разом з ти не дивлячись на значні дослідження поза увагою залишається проблематика щодо прискореного надходження інвестицій в Україну та їх залучення в інноваційні методи ведення сільського господарства з метою забезпечення стійкості української економіки та глобальної продовольчої безпеки країни.

Мета дослідження. Проаналізувати стан надходження зарубіжних і вітчизняних інвестицій в Україну, визначити їх структуру та види економічної діяльності. Більше дізнатися рол поточний інвестиційний клімат та проблеми з якими стикаються інвестори.

Методика дослідження. Теоретичною та методичною основою досліджень є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення взаємозв'язку між інформаційним та науковим пошуком щодо всебічного аналізу та синтезу закономірностей розвитку й функціонування економічних явищ.

У процесі дослідження використовувались наступні методи та прийоми: діалектичний, абстрактно-логічний, монографічний, порівняння, групування,

статистичний, графічний, розрахунково-конструктивний.

Виклад основних результатів дослідження. В умовах військової агресії з боку російської федерації та введення воєнного стану на території забезпечення сталого розвитку економіки країни є однією з найактуальніших проблем які стоять перед народом України. Це вимагає великих зусиль для відновлення та становлення економіки й подальшого стійкого розвитку країни як в економічній, так і в соціальній сферах, щоб забезпечити стабільність та процвітання країни. Але відновлення ефективної діяльності країни потребує певних розробок механізмів по залученню іноземних інвестицій. Уряд України намагається залучити в українську економіку іноземних інвесторів завдяки створенню унікальної електронної платформи Advantage Ukraine, на якій зібрано понад 500 інвестпроектів, але корупція, недостатньо ефективна робота податкової системи, бюрократичні перепони все це негативно впливає на економіку України і залучення зарубіжних інвесторів до вкладання коштів у відбудову країни.

Залучення іноземних інвестицій дасть можливість значно прискорити темпи економічного зростання завдяки поліпшенню якості та підвищенню конкурентоспроможності продукції, прискорити розвиток науково-технічного прогресу за рахунок впровадження новітніх технологій у виробничий процес. Згідно даних Національного банку України за 11 місяців 2024 року притік прямих іноземних інвестицій склав 3,98 млрд. доларів США, а чистий притік після впровадження інвестицій, що вийшли за межі України склали 3,64 млрд. доларів. Це на 14% менше порівняно з аналогічним періодом 2023 року. Причому більша частина прямих іноземних інвестицій – 75% у 2023 році та 64% за 11 місяців 2024 року – це реінвестований прибуток.

За даними Д. Гетьманцева скорочення прямих іноземних інвестицій і низька частка нових (green field) інвестицій є негативною тенденцією, оскільки це може обмежити економічне зростання та знизити потенціал розвитку в довгостроковій перспективі [1].

Історичний максимум за весь період досліджень по залученню іноземних інвестицій був у 2008 році, тоді він склав майже 11 млрд. доларів. Зменшення обсягу відбувалося з 2008 по 2012 роки, причиною цього стала світова криза. Стрімке падіння обсягу залучення інвестицій відбувалося з 2013 по 2015 роки через військовий конфлікт на території України, а в 2020 році – через епідемію COVID-19. Новою фазою випробування для іноземних інвесторів став 2022 рік. Обсяги іноземних інвестицій скоротилися до 1152 млн. доларів США [2].

До основних країн-інвесторів належать Кіпр – 31,7%; Нідерланди – 21,6%, Швейцарія – 5,8%; Велика Британія – 4,6%; Люксембург – 2,4%; Франція – 2,0%.

Війна негативно впливає на функціонування економіки країни. За оцінками експертів проекту KSE Institute станом на початок 2024 року загальна сума прямих збитків завданих Україні через війну склала 151,2 млрд. доларів США. А за даними Київської школи економіки до початку квітня 2024 року загальна вартість знищених в результаті бойових дій об'єктів інфраструктури становила 152 млрд. доларів США [3].

Війна суттєво порушила постачання та виробництво сільськогосподарської продукції в Україні. В надзвичайно складному стані опинився аграрний сектор. Експерти орієнтовно оцінюють збитку в розмірі 80 млрд. доларів США, з яких понад 65% втрат припадає на області, що постраждали від бойових дій. Однак і на сьогодні він залишається локомотивом української економіки забезпечуючи 35% від усього експорту, а інвестиційний потенціал аграрного сектору зі слів прем'єр Міністра України Дениса Шмиголя становить щонайменше 34 млрд. доларів США [4].

Для відновлення та подальшого розвитку галузі протягом наступного десятиліття необхідно буде залучити в межах 56 млрд. доларів США інвестицій. Про це йдеться в аналітичному дослідженні урядового офісу із залучення та підтримки інвестицій Ukraine invest, яке висвітлює інвестиційні можливості агропереробного сектору України [5].

Виконуючий обов'язки виконавчого директора Ukraine invest Олександр Мельниченко відмічає, що залучення інвестицій в агропереробку не лише створить нові робочі місця, але й отримуватимуть впровадження сучасних технологій та інновацій. Завдяки підписаному спеціальному інвестиційному договору між Урядом України та компанією «Астарта» реально запрацював механізм державної підтримки значних інвестицій, при якому інвестор може отримати до 30% CAPEX, а аграрний сектор – нові робочі місця [6].

Найбільших втрат зазнають сільгоспвиробники через знищений та пошкоджений сільськогосподарський інвентар та техніку. Збитки складають понад 4,65 млрд. доларів США. Втрати від знищеної виробленої продукції оцінено у 1,82 млрд. доларів, а від зруйнованих потужностей – 1,23 млрд. доларів. Непрямі загальні втрати агросектору тільки за один рік війни Світовий банк оцінив в 31,5 млрд. доларів США. Із цієї суми втрат близько 46% припадає на зниження внутрішніх цін на експортні товари, такі як: пшениця, ячмінь, кукурудза, насіння соняшнику [7].

За оцінками ФАО (міжнародна продовольча та сільськогосподарська організація) під патронатом ООН (Food and Agriculture Organization, FAO) станом на кінець 2023 року сільське господарство країни зазнало збитків на 2,25 млрд. доларів США, із яких 1,26 млрд. припадало на галузь рослинництва та 0,98 млрд. – на тваринництво [8]. І все ж таки в таких умовах аграрний сектор продемонстрував високу стійкість та адаптувався до ризиків військового часу. Сьогодні сільгоспвиробники продовжують працювати та забезпечувати

потреби населення країни в продуктах харчування. За даними Мінагрополітики станом на кінець 2024 року аграрії намолотили 78,3 млн. т, зокрема зернових і зернобобових культур – 57,6 млн. т; олійних культур – 20,7 млн. т. Це свідчить про те, що незважаючи на труднощі аграрії країни зуміли отримати рекордну врожайність за всю історію України [9].

Нинішня ситуація суттєво вплинула на погіршення продовольчої безпеки із-за зниження логістичних ланцюгів, значно знищеною інфраструктурою, виробництвом та переробкою продукції тощо. А це в свою чергу відображається на зберіганні сільськогосподарської продукції та харчових продуктів.

Цілеспрямоване знищення зерносховищ, продовольчих складів, зниження експортного постачання негативно впливає на доходи агротоваровиробників. Тому, ключові напрями забезпечення функціонування аграрного сектору в нинішніх умовах мають бути спрямовані на збереження ефективності ланцюга «виробництво – переробка – зберігання – постачання населенню харчових продуктів».

Продовольчу безпеку в значній мірі може погіршити монополізація землі та збільшення цін на неї, що може ускладнити доступ до земельних ресурсів для малих фермерських господарств, які стикаються з посиленням конкуренції з боку великих агрохолдингів. Адже значна концентрація земельних ресурсів у руках великих агрохолдингів може призвести до зменшення різноманітності продукції та збільшення залежності від імпорту. Тому, державна політика України повинна зосередити свої зусилля на рівноправному розвитку всіх організаційно-правових форм господарювання.

Не зовсім втішним є перспективи і виклики з якими може зіткнутися аграрний сектор в 2025 році. Все залежатиме від перебігу війни і притоку іноземних інвестицій, а також обсягу експорту виробленої продукції.

За прогнозами іноземних відомств і згідно даних ЄС 2024 рік по росту ВВП України буде складати 3,7%, тоді як в 2025 році очікують його зростання до 6,1%. Згідно ж передбачень МВФ зростання ВВП в 2024 році складе 3,2%, тоді як у 2025 році очікується 6,5%. За прогнозами Кабінету Міністрів України ВВП в 2024 році знизиться до 4,6% проти 5% в 2023 році [6].

В структурі світового ВВП сільське господарство займає 4%. Частку ж, яку займає сільське господарство в Україні представлено на рис. 1.

Зростання ВВП України буде в значній мірі залежати від обсягу залучення іноземних інвестицій які будуть направлені в аграрний сектор як для виробництва, так і для переробки агропромислової продукції і розвитку біоенергетики. Як заявив прем'єр міністр України Денис Шмиголь, кожен вкладений євро принесе гарантований прибуток уже в найближчій перспективі. Разом з тим, економічні перспективи країни будуть залежні від тривалості широкомасштабної військової агресії проти України. Припинення війни спонукало б українців приступити до повоєнної відбудови територій та відновлення соціально-економічного розвитку. Адже зростання економіки країни, підвищення доходів населення як результат стабільності і процвітання.

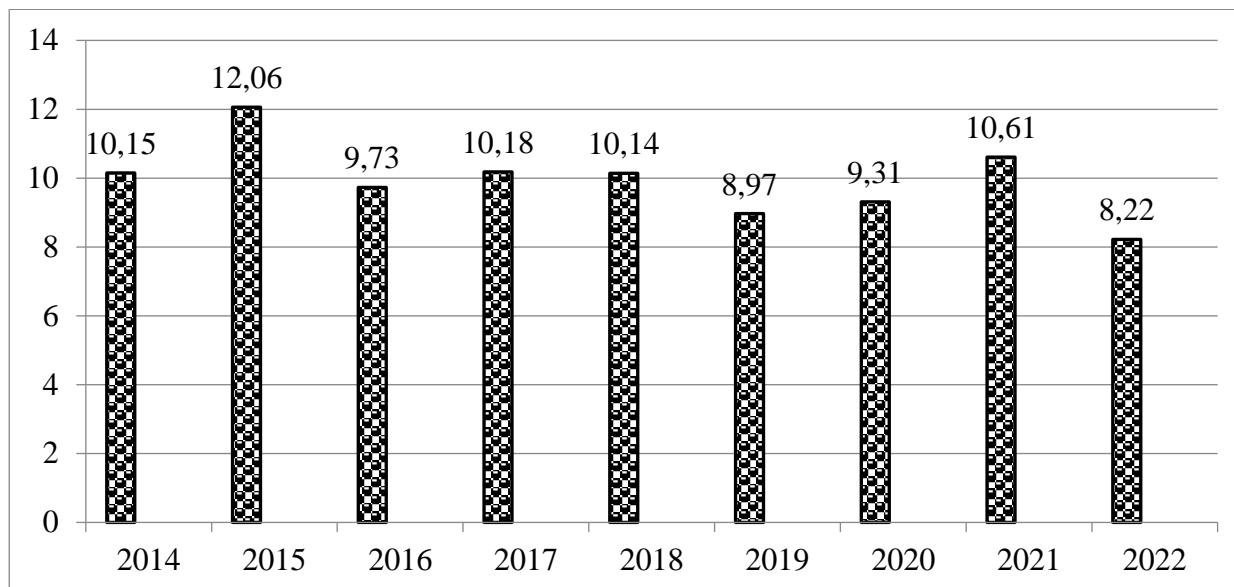

Рис. 1. Частка аграрного сектору у ВВП України, %.

Джерело: 9. Statist a Our Word in Data. DCCY.

Для відновлення інфраструктури будуть потрібні кошти. Міністерство економіки оцінило орієнтовні потреби в інвестиціях на рівні 70-80 млрд. доларів США

на рік [9]. За оцінками світового банку для відбудови України на найближчі 10 років необхідно буде 486 млрд. доларів (рис. 2).

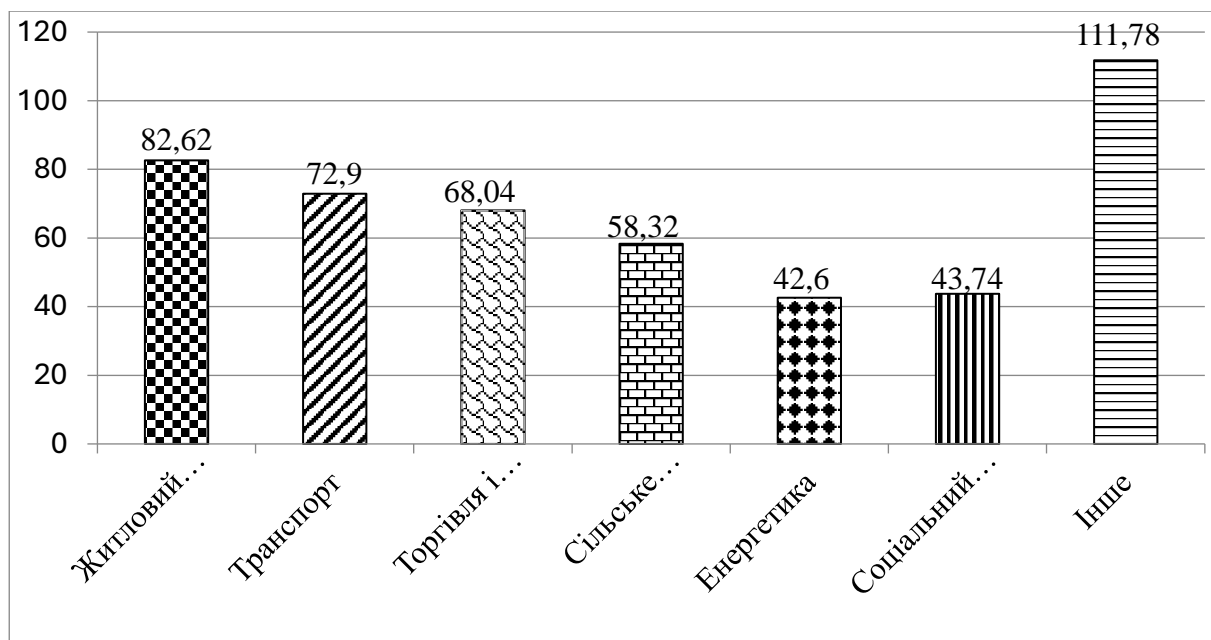

Рис. 2. Прогнозовані кошти необхідні для відбудови інфраструктури України з 2024 по 2034 рр. (млрд. доларів США)

Джерело: 9. Statist a Our Word in Data. DCCY.

На думку Я. Винокурова для відбудови потрібно буде значно більше коштів [9].

Немає сумніву в тому, що і надалі основними перевагами інвестицій в український агросектор буде зосереджений на експортному потенціалі, оскільки Україна є одним з найбільших світових експортерів зерна, олійних та інших сільськогосподарських культур. Тому важливе значення буде приділятися інноваційному потенціалу який зосередиться на використанні сучасних технологій, особливо на енергозберігаючих.

Це та інше дасть можливість викликати інтерес інвесторів до сфери економіки України.

На даний час Міністерство економіки України працює над внесенням змін до деяких законодавчих актів щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій для будівництва нових об'єктів, що зруйновані війною, тобто на післявоєнне економічна відновлення країни.

Висновки. Таким чином, державна підтримка та сприятливий інвестиційний клімат, перспективи

відновлення після війни створять умови для подальшого зростання інвестицій в Україну. Хоча Європейська Бізнес асоціація оцінює інвестиційний клімат як стрімко негативний, все ж таки більшість іноземних інвесторів бачать в Україні перспективи.

Державна підтримка проєктів зі значними інвестиціями, зокрема в енергетику, транспорт, агропромисловість буде пріяти поліпшенню для подальшого зростання інвестицій в Україну.

Список використаних джерел:

1. Гетьманцев В. (2025). Іноземні інвестиції в Україну скоротились на 14%. Agroportal. URL: <https://surl.li/mwqlna>.
2. Марина В., Савченко В. (2024). Залучення іноземних інвестицій в економіку України: тенденції, проблеми та перспективи повоєнного використання. Актуальні проблеми економіки, № 6. URL: <https://surl.li/dwwspi>.
3. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. (Березень 2023). URL: <https://surl.li/tdegsg>.
4. Роїк О. (2023). Агроінвестиції: глобальне бачення, локальні проблеми. Юридична газета. Online. URL: <https://surl.li/pkbmu>.
5. Ukraine Invest провів дослідження нових інвестиційних можливостей агропереробного сектора України. Ukraine invest. URL: <https://surl.li/wzcqub>.
6. Відбулись комітетські слухання на тему: "Фінансова спроможність аграрних підприємств з окупованих та деокупованих територій, які працюють на підконтрольній Україні території: ключові проблеми". Верховна Рада України. (19 жовтня 2023). Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/242580.html.
7. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. (2024). URL: <https://surl.li/wzcqub>.
8. Шварц Д. (2023). Вийти з туману війни: як Україна зможе залучати іноземні інвестиції у 2023 році. УНІАН Інформаційне агентство, URL: <https://surl.li/gflwxb>.
9. Винокуров Я. (2024). Війна не перешкода. Інвестиції в Україну зростають, але для відновлення замало. Що треба зробити владі? Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/04/25/712862/>.

References:

1. Getmantsev V. (2025). Inozemni investytsii v Ukrainu skorotylys na 14% [Foreign investments in Ukraine decreased by 14%]. Agroportal. Retrieved from: <https://surl.li/mwqlna>. [in Ukrainian].
2. Maryna V., Savchenko V. (2024). Zaluchennia inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy: tendentsii, problemy ta perspektyvy povoiennoho vykorystannia [Attracting foreign investments to the economy of Ukraine: trends, problems and prospects of post-war use]. Actual problems of the economy, No. 6. Retrieved from: <https://surl.li/dwwspi>. [in Ukrainian].
3. Zvit pro priami zbytky infrastruktury vid ruynuvan vnaslidok viiskovoi ahresii rosii proty Ukrainy za rik vid pochatku povnomasshtabnoho vtornhennia [Report on direct infrastructure damage from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine one year after the start of the full-scale invasion]. (2023). Retrieved from: <https://surl.li/tdegsg> [in Ukrainian].
4. Roik O. (2023). Ahroinvestytsii: hlobalne bachennia, lokalni problemy [Agricultural investments: global vision, local problems]. Legal newspaper. Online. Retrieved from: <https://surl.li/pkbmu>. [in Ukrainian].
5. UkraineInvest proviv doslidzhennia novykh investytsiinykh mozhlyvostei ahropererobnoho sektora Ukrainy [UkraineInvest conducted a study of new investment opportunities in the agro-processing sector of Ukraine]. Retrieved from: <https://surl.li/wzcqub>. [in Ukrainian].
6. Vidbulys komitetski slukhannia na temu: «Finansova spromozhnist ahrarykh pidpryemstv z okupovanykh ta deokupovanykh terytorii, yaki pratsiuut na pidkontrolnii Ukraini terytorii: klichovi problemy» [Committee hearings were held on the topic: «Financial capacity of agricultural enterprises from occupied and deoccupied territories operating in Ukrainian-controlled territory: key issues». (October 19, 2023). Official web portal of the Parliament of Ukraine. Retrieved from: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/242580.html. [in Ukrainian].
7. Ahraryi sektor Ukrainy u 2023 rotsi: skladovi stiikosti, problemy ta perspektyvni zavdannia [The agricultural sector of Ukraine in 2023: components of sustainability, problems and future challenges]. (2024). Retrieved from: <https://surl.li/wzcqub>. [in Ukrainian].
8. Shvarts D. (2023). Vyity z tumanu viiny: yak Ukraina zmozhe zaluchaty inozemni investytsii u 2023 rotsi [Getting out of the fog of war: how Ukraine can attract foreign investments in 2023]. UNIAN Informatsiine ahentstvo - UNIAN Information Agency, Retrieved from: <https://surl.li/gflwxb>. [in Ukrainian].
9. Vynokurov Ya. (2024). Viina ne pereshkoda. Investytsii v Ukrainu zrostaiut, ale dlia vidnovlennia zamalo. Shcho treba zrobyty vladi? [War is not an obstacle. Investments in Ukraine are growing, but not enough for recovery. What should the authorities do? Economic truth, Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/04/25/712862/>. [in Ukrainian].